

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дэкан геаграфічнага факультэта

_____І.І.Пірожнік

Рэгістрацыйны № УД-_____/р.

ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

Вучэбная праграма для спецыяльнасцяў
1-31 02 01 Геаграфія, 1-33 01 02 Геаэкалогія

Частка 1. ФІЗІЧНАЯ ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

Факультэт

Геаграфічны

Кафедра

Геаграфічнай экалогіі

Курс (курсы) IV

Семестр (семестры) VII

Лекцыі 34 гадзіны

Экзамен - VII семестр

Практычныя (семінарскія)

Заняткі 18 гадзін

Залік -

Лабараторныя

заняткі - 4 гадзіны

Курсавы праект (праца) –

КСР – 12 гадзін

Усяго аўдыторных

гадзін па дысцыпліне 68 гадзін

Усяго гадзін

па дысцыпліне 32 гадзін

Форма атрымання

вышэйшай адукацыі – стацыянар

Склаў – Брылеўскі М.М., кандыдат геаграфічных навук, дацэнт

2011 г.

Вучэбная праграма складзена ў адпаведнасці з тыповымі вучэбнымі планамі першай ступені вышэйшай адукацыі, зацверджанымі Першым намеснікам Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь і вучэбнай праграмай па дысцыпліне «Геаграфія Беларусі» для вышэйшых вучэбных устаноў па спецыяльнасцях 1-31 02 01 Геаграфія, 1-33 01 02 Геаэкалогія, зацверджанай «___»_____ 2011 г. Рэгістрацыйны № УД-_____/вуч.

Разгледжана і рэкамендована да зацвярджэння ў якасці рабочага варыянта на паседжанні кафедры геаграфічнай экалогіі БДУ

“___” “_____” 2011 года,
пратакол № 4.

Загадчык кафедры

_____ А.М. Вітчанка

Узгоднена і рэкамендована да зацвярджэння Вучэбна-метадычнай камісіяй геаграфічнага факультэта БДУ

(дата, нумар пратакола)

Старшыня

_____ М.М. Брылеўскі

I. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Рэалізацыя ідэі ўстойлівага развіцця немагчыма без ведаў аб асаблівасцях прыродных умоў і рэсурсаў, эканамічным і дэмаграфічным стане ў краіне. Курс “Геаграфія Беларусі” з’яўляецца сінтэзіруючым: у ім абагульняюцца веды, атрыманыя студэнтамі пры вывучэнні асобных прыродных кампанентаў, сутнасці прыродных працэсаў і з’яў, геаграфічных заканамернасцяў.

Мэта любой адукацыйнай дысцыпліны заключаецца ў фарміраванні пэўных прафесійных, акадэмічных і сацыяльна-асобасных кампетэнцый. У працэсе вывучэння геаграфіі Беларусі студэнты пазнаёмяцца з асаблівасцямі прыроды і гаспадаркі Беларусі, яе месцам ў еўрапейскім і сусветным супольніцтве, што неабходна для выхавання пачуцця нацыянальнай годнасці, патрыятызму, беражлівых адносінаў да прыроды і рэсурсаў сваёй Радзімы. Курс “Геаграфія Беларусі” складаецца з двух частак: “Фізічнай геаграфіі Беларусі” і “Сацыяльна-эканамічнай геаграфіі Беларусі”.

Асноўная **мэта курса** – вывучэнне асаблівасцяў прыроды Беларусі, вызначэнне ўзаемасувязі прыродных кампанентаў і магчымасцяў рацыянальнага прыродакарыстання, тэндэнцый змянення геасістэм.

Галоўныя **задачы курса** заключаюцца ў:

- фарміраванні ў студэнтаў неабходных ведаў аб асобных прыродных кампанентах: нетрах і карысных выкапнях, рэльефе, клімаце, аб’ектах гідраграфіі, глебах, раслінным покрыве і жывёльным свеце;

- набыцці навыкаў праводзіць аналіз літаратурных крыніц па асаблівасцях працякання фізіка-геаграфічных працэсаў у розных рэгіёнах Беларусі;

- набыцці навыкаў ацэньвання прыродных рэсурсаў асобных рэгіёнаў, выяўленні магчымасцяў рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў,

- фарміраванні навыкаў праводзіць параўнальны аналіз стану ландшафтаў асобных рэгіёнаў, устанаўліваць перспектывы пашырэння сеткі асабліва ахоўных прыродных тэрыторый Беларусі;

- устанаўленні ўзаемасувязяў паміж прыроднымі кампанентамі і вывучэнні асаблівасцяў асобных фізіка-геаграфічных рэгіёнаў з улікам іх ландшафтнай структуры;

- вызначэнні вынікаў уплыву гаспадарчай дзейнасці на навакольнае асяроддзе, складанні прагноза развіцця прыродных працэсаў.

- фарміраванні навыкаў калектыўнай работы пры правядзенні разлікаў і вызначэнні дынамікі змянення прыродных кампанентаў у выніку антрапагеннага ўздзеяння, а таксама самастойнай работы пры выкананні індывідуальных заданняў па характарыстыцы фізіка-геаграфічных раёнаў;

- набыцці навыкаў дыялектычна думаць, аналізаваць факты і аргументаваць свой погляд на перспектывы працякання пэўных фізіка-геаграфічных працэсаў.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты павінны:

знаць:

- асаблівасці тэрытарыяльнага размяшчэння прыродных кампанентаў, прыродных комплексаў і прыродных рэсурсаў у межах Беларусі;
- заканамернасці працякання фізіка-геаграфічных працэсаў;
- прасторава-часовыя асаблівасці змяненняў рэльефу, клімату, гідраграфіі, глебава-расліннага покрыва і жывёльнага свету ў выніку прыродных працэсаў і гаспадарчай дзейнасці;
- гісторыю фарміравання геалага-геамарфалагічнай асновы тэрыторыі, глебава-расліннага покрыва, ландшафтаў;

умець:

- праводзіць аналіз літаратурных, фондавых і статыстычных крыніц па стану прыродных комплексаў Беларусі;
- валодаць матэматыка-статыстычнымі метадамі аналізу фізіка-геаграфічных працэсаў і ацэнкі прыродных комплексаў;
- выбіраць аптымальныя варыянты выкарыстання прыродных рэсурсаў,
- на аснове аналізу і крытычнага абдумвання фактаў прагназаваць развіццё прыродных комплексаў
- аргументаваць свой позірк на перспектывы выкарыстання прыродных рэсурсаў фізіка-геаграфічных раёнаў Беларусі.

Агульны аб'ём аўдыторных гадзін курса – 136, з іх лекцыі складаюць 68 гадзін; семінарскія заняткі – 18 гадзін, практычныя – 18 гадзін, лабараторныя – 8 гадзін і КСР – 24 гадзін.

II. ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

N п/п	Назва раздзелаў і тэм	Усяго аўдыто рных гадзін	у тым ліку				
			лекцый	семінар скіх	прак- тычных	лабарат орных	КСР
Частка 1. Фізічная геаграфія Беларусі							
1.	Геаграфічнае становішча і даследаваннасць прыродных умоў	4	2	-	-	-	2
1.1.	Уводзіны. Геаграфічнае становішча	2	2	-	-	-	-
1.2.	Даследаваннасць прыродных умоў	2			-		2
2.	Геалага-геамарфалагічная будова тэрыторыі Беларусі	18	8	2	4	4	-
2.1.	Тэктанічная будова	6	2	-	-	4	-
2.2.	Фарміраванне платформавага чахла	2	2	-	-	-	-
2.3.	Фарміраванне платформавага чахла ў чацвярцічным перыядзе	2	-	2	-	-	-
2.4.	Карысныя выкапні	4	2	-	2	-	-
2.5.	Рэльеф	4	2	-	2	-	-
3.	Асаблівасці клімату і гідраграфіі Беларусі	12	6	2	-	-	4
3.1.	Клімат Беларусі	4	2	-	-	-	2
3.2.	Гідраграфічная сетка і водныя рэсурсы Беларусі	6	2	2	-	-	2
3.3.	Азёры і вадасховішчы	2	2	-	-	-	-
4.	Глебава-расліннае покрыва і жывёльны свет Беларусі	18	6	2	6	-	4
4.1.	Глебавае покрыва	6	2	-	2	-	2
4.2.	Расліннасць	6	2	2	2	-	-
4.3.	Жывёльны свет	4	2	-	-	-	2
4.4.	Прыродаахоўныя тэрыторыі	2	-	-	2	-	-
5.	Прыроднае раянаванне.	16	12	2	-		2
5.1.	Прыродныя комплексы і прынцыпы фізіка-геаграфічнага раянавання	6	2	2	-		2
5.2.	Паазёрская правінцыя.	2	2		-		
5.3.	Заходне-Беларуская правінцыя.	2	2				-
5.4.	Усходне-Беларуская правінцыя.	2	2		-		-
5.5.	Перадпалеская правінцыя.	2	2				-
5.6.	Палеская правінцыя.	2	2				-
	Усяго	68	34	8	10	4	12

III. ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік вивучаемых пытанняў	Колькасць аўдыторных гадзін				Матэрыяльнае забяспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантроля ведаў
		Лекцыі	практычныя (семінарыя) Заняткі	лабараторныя заняткі	кантралюемая самастойная работа студэнтаў			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	ФІЗІЧНАЯ ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ (70 г.)	40	18	-	12			
1.1.	Геаграфічнае становішча і даследаваннасць прыродных умоў	4	-	-	-			
1.1.1.	Уводзіны. Геаграфічнае становішча. 1.Прадмет і задачы курса. 2.Агульны агляд прыроды Беларусі. 3.Геаграфічнае становішча і яго ўплыў на фізіка-геаграфічныя працэсы, што працякаюць у рэспубліцы. 4.Ацэнка фізіка-геаграфічнага становішча.	2				Кампутарная прэзентацыя №1	[2], [5], [8]	
1.1.2.	Даследаваннасць прыродных умоў. 1.Асноўныя этапы вивучэння прыроды Беларусі: дарэвалюцыйны (да 1919 г.), даваенны (да 1941 г.), сучасны. 2.Даследаванні на дарэвалюцыйным этапе. 3.Картаграфічнае адлюстраванне тэрыторыі Беларусі. Экспедыцыйнае вивучэнне тэрыторыі Беларусі. 4.Даследаванні прыродных умоў і рэсурсаў у даваенны перыяд (1919 - 1941 гг.). Стварэнне навуковых школ і навуковых устаноў.				2		[1], [4], [5], [7], [8], [12], [13], [14], [21], [34]	Праверка рэфератаў. Круглы стол. Абмеркаванне рэфератаў

	5. Важнейшыя накірункі геаграфічных даследаванняў на сучасным этапе. Навуковыя школы.							
1.2.	Геолога-геамарфалагічная будова тэрыторыі Беларусі.	8	6	4	2			Калоквіум па модулю 1
1.2.1.	Тэктанічная будова. 1.Фарміраванне крышталічнага фундамента ў археі - раннім пратэразоі. 2.Галоўныя геаструктурныя элементы фундамента. Структурнае раянаванне Беларусі. Геаструктурныя вобласці. 3.Кальцавыя структуры і лінеamenty літасферы ў межах Беларусі. Суперрэгіянальныя і рэгіянальныя разломы. 4. Тэктанічнае раянаванне Беларусі. Буйнейшыя тэктанічныя структуры і этапы іх фарміравання. 5.Стратыграфічныя падраздзяленні крышталічнага фундамента па складу, умовах залягання і паходжанню.	2				Кампутарная прэзентацыя №2 Тэктанічная карта Беларусі	[2], [4], [5], [8], [13], [16], [27], [33]	Франтальнае апытанне
1.2.2.	Фарміраванне платформавага чохла. 1.Тыпы платформавага чохла. 2.Асноўныя этапы фарміравання платформавага чохла. 3.Адклады верхняга пратэразою, палеазою, мезазою, кайназою, іх распаўсюджванне і асаблівасці палеагеаграфічнага развіцця тэрыторыі Беларусі ў розных геалагічных перыядах.	2				Кампутарная прэзентацыя №3 Карта дачацвярцічных адкладаў Беларусі	[2], [4], [5], [8], [13], [16], [27], [33]	Франтальнае апытанне
1.2.3.	Геалагічная будова Беларусі 1.Вызначэнне асноўных тэктанічных структур і галоўных разломаў фундамента на контурнай карце. 2. Пабудова геалагічнага разреза па лініі згодна з варыянтам			4		Карта дачацвярцічных адкладаў Нацыянальны атлас Беларусі	[4], [9]	Праверка лабараторнай работы № 1
1.2.4.	Фарміраванне платформавага чохла ў чацвярцічным		2			Карта	[2], [4],	Абмеркаванне

	перыядзе. 1. Асаблівасці развіцця тэрыторыі Беларусі ў чацвярцічным перыядзе. 2. Мацерыковыя зледзяненні і міжледавікоўі. 3. Асноўныя генетычныя тыпы чацвярцічных адкладаў, іх склад і распаўсюджванне. 4. Асаблівасці развіцця прыродных кампанентаў у галацэне. Тэхнагенныя ўтварэнні.					чацвярцічных адкладаў Беларусі	[5], [8], [9], [13], [27], [33]	пытанняў па будове і фарміраванню платформавага чэхла
1.2.5.	Карысныя выкапні. 1. Класіфікацыя карысных выкапняў 2. Састаў, умовы залягання, утварэння і магчымасці выкарыстання. 3. Гаручыя карысныя выкапні. 4. Металічныя карысныя выкапні. 5. Неметалічныя карысныя выкапні. 6. Вадкія карысныя выкапні. 7. Спосабы распрацоўкі і экалагічныя праблемы пошукаў і здабычы карысных выкапняў.	2				Кампутарная прэзентацыя №4 Карта карысных выкапняў Беларусі	[3], [4], [5], [6], [9], [13], [15], [24], [26], [27], [28], [31]	Франтальнае апытанне,
1.2.6.	Асаблівасці размяшчэння карысных выкапняў і іх сувязь з тэктанічнымі структурамі і геалагічнымі адкладамі		2			Карта карысных выкапняў Беларусі Нацыянальны атлас Беларусі	[3], [4], [9], [13], [15], [24], [26], [27], [28], [31]	Праверка практычнай работы № 2
1.2.7.	Рэльеф Беларусі 1. Агульныя рысы будовы паверхні Беларусі. 2. Марфаметрыя і марфалогія рэльефу. 3. Галоўныя фактары і ўмовы ўтварэння рэльефу. 4. Суадносіны морфаструктуры і морфаскульптуры. 5. Класіфікацыя рэльефу Беларусі. 6. Асноўныя генетычныя тыпы рэльефу. 7. Геамарфалагічнае раянаванне	2				Кампутарная прэзентацыя №5 Геамарфалагічная карта Беларусі	[2], [4], [5], [7], [8], [14], [17], [23], [27]	Франтальнае апытанне

1.2.8.	Генетычныя тыпы рэльефу Беларусі 1.Геамарфалагічнае раянаванне. Вобласці Беларускага Паазер'я, Цэнтральнабеларускіх краявых ледавіковых узвышшаў і град (Заходне і Ўсходне-Беларуская падвобласці), раўнін і нізін Перадпалесся, нізін Палесся. Рэльеф абласцей і геамарфалагічных раёнаў. 2. Асноўныя генетычныя тыпы рэльефу: ледавіковы, водна-ледавіковы, азёрна-ледавіковы, алювіяльны, азёрна-алювіяльны, флювіяльны, суфазійна-карставы, эолавы, азёрна-балотны, схілавы, гравітацыйны, тэхнагенны.		2			Геамарфалагічная карта Беларусі Нацыянальны атлас Беларусі	[4], [5], [8], [9], [14], [23]	Праверка практычнай работы № 3
1.2.9.	Калоквіум па модулю № 1							Кампутарнае тэсціраванне
1.3.	Асаблівасці клімату і гідраграфіі Беларусі.	6	2	-	4			Калоквіум па модулю 2
1.3.1.	Клімат Беларусі. 1.Агульныя рысы клімату Беларусі. 2. Сумарная радыяцыя і яе размеркаванне па тэрыторыі Беларусі. Радыяцыйны баланс. 3. Атмасферны ціск. Цыркуляцыя паветраных мас. 4. Цеплавы рэжым Беларусі. Тэмпература паветра і яе тэрытарыяльнае размеркаванне па сезонах года. 5. Водны рэжым Беларусі. Атмасферныя ападка і іх размеркаванне па тэрыторыі і сезонах года. 6. Характарыстыка сезонаў года. 7. Кліматычныя рэсурсы.. Агракліматычнае раянаванне.	2				Кампутарная прэзентацыя №6 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [8], [18], [20], [22], [26]	Фронтальнае апытанне
1.3.2.	Рэгіянальныя адрозненні клімату і ацэнка кліматычных рэсурсаў				2	Нацыянальны атлас Беларусі	[4], [5], [9], [18], [20], [22]	Праверка практычнай работы № 4

1.3.3.	Гідрагарафічная сетка і водныя рэсурсы Беларусі. 1. Рачная сетка і сцёк. Паверхневы і падземны сцёк. 2. Водападзелы і галоўныя басейны. Працягласць рэк і гушчыня рачной сеткі. 3. Рэжым рэк па сезонах года. Тыпы жыўлення, лядовы рэжым. 4. Гідралагічнае раянаванне. 5. Гідраграфічная характарыстыка сістэм Дняпра, Заходняй Дзвіны, Нёмана, Прыпяці, Віліі, Заходняга Буга, Ловаці. 6. Каналы і водныя сістэмы, іх выкарыстанне.	2				Кампутарная прэзентацыя №7 Нацыянальны атлас Беларусі	[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [11], [19], [26], [33], [36]	Франтальнае апытанне
1.3.4.	Азёры і вадасховішчы. 1. Размяшчэнне і марфаметрыя азёр. Азёрнасць тэрыторыі. 2. Тыпы азёрных катлавін. 3. Гідралагічны і гідрахімічны рэжым азёр. 4. Ацэнка біялагічных рэсурсаў азёр. 5. Прыродная і гаспадарчая класіфікацыі азёр. 6. Вадасховішчы і сажалкі, іх гаспадарчае значэнне і ўплыў на навакольнае асяроддзе. 7. Падземныя воды. Артэзіянскія басейны на тэрыторыі Беларусі.. 8. Экалагічныя праблемы выкарыстання водных рэсурсаў.	2				Кампутарная прэзентацыя №8 Нацыянальны атлас Беларусі	[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [11], [19], [26], [33], [36]	Франтальнае апытанне
1.3.5.	Асаблівасці гідраграфічнай сеткі Беларусі 1. Гідралагічны рэжым рэк Беларусі. 2. Параўнальная характарыстыка рэк сістэм Дняпра і Нёмана. 3. Гідралагічнае раянаванне Беларусі. 4. Генетычная класіфікацыя азёр. Характарыстыка іх асноўных тыпаў. 5. Вадасховішчы і сажалкі, іх тэрытарыяльнае		2			Нацыянальны атлас Беларусі	[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [11], [19], [26], [33], [36]	Круглы стол

	распаўсюджванне і праблемы выкарыстання.							
1.3.6.	Калоквіум па модулю № 2							Кампутарнае тэсціраванне
1.4.	Глебава-расліннае покрыва і жывёльны свет Беларусі.	6	8	-	4			Калоквіум па модулю 3
1.4.1.	Глебавае покрыва. 1. Фактары і працэсы глебаўтварэння на тэрыторыі Беларусі. 2. Дзяленне глебаўтваральных парод па генэзісу і грануламетрычнаму складу. 3. Класіфікацыя глебаў: тыпы, падтыпы, роды, віды і разнавіднасці глебаў. 4. Асноўныя тыпы і падтыпы глебаў, іх распаўсюджванне. 5. Структура глебавага покрыва. 6. Эрозія глебаў і барацьба з ёй. Комплексная меліярацыя. 7. Глебава-геаграфічнае раянаванне. Зямельныя рэсурсы.	2				Кампутарная прэзентацыя №9 Нацыянальны атлас Беларусі Глебавая карта Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [8], [10], [12], [17], [26], [29], [32], [34]	Фронтальнае апытанне
1.4.2.	Глебавае покрыва фізіка-геаграфічных рэгіёнаў. Аўтаморфныя глебы: дзярновыя і дзярнова-карбанатныя, дзярнова-падзолістыя, падзолістыя і бурыя лясныя. Паўгідраморфныя (забалочаныя) глебы: дзярнова-падзолістыя забалочаныя, балотна-падзолістыя, дзярновыя забалочаныя, аллювіяльныя. Гідраморфныя (тарфяна-балотныя) глебы, тарфяна-балотныя нізінныя, тарфяна-балотныя вярховыя, аллювіяльныя балотныя, карбанатна-саланчаковыя. Антрапагенавыя глебы.		2		2	Нацыянальны атлас Беларусі Глебавая карта Беларусі	2], [3], [4], [5], [6], [9], [10], [12], [17], [26], [29], [32], [34]	Праверка практычнай работы № 5
1.4.3.	Расліннасць. 1. Гісторыя фарміравання расліннага покрыва.	2				Кампутарная прэзентацыя	[2], [4], [5], [6],	Фронтальнае апытанне

	2. Сучасны склад флоры. Антрапагенізацыя флоры. 3. Тыпы расліннасці Беларусі (занальная, інтразанальная, азанальная). 4. Лясны тып расліннасці. Лясістасць тэрыторыі Беларусі. 5. Лугавы тып расліннасці. Класы лугоў: поймавыя і пазапоймавыя. Тыпы лугоў: поймавыя высокага, сярэдняга і нізкага узроўняў, сухадольныя, нізінныя. 6. Балотная расліннасць. Асноўныя тыпы і падтыпы балот: вярховыя, пераходныя, нізінныя; лясныя, леса-тапяныя і тапяныя. 7. Хмызняковая расліннасць. Ксерафітныя, мезафітныя, гігра- і гідрафітныя хмызнякі. 8. Водная расліннасць.					№10 Нацыянальны атлас Беларусі Карта расліннасці Беларусі	[8], [10], [17], [26], [31], [32], [34], [35]	
1.4.4.	Лясная расліннасць Беларусі Тыпы лясоў: хваёвыя, яловыя, шыракалістыя, шыракаліста-хвойныя, дробналістыя лясы. Асаблівасці яруснай будовы і сезоннага развіцця. Раянаванне лясной расліннасці: падзоны дубова-цемнахвойных, грабава-дубава-цемнахвойных і шыракаліста-хваёвых лясоў. Гаспадарчае выкарыстанне і аднаўленне лясоў Беларусі. Экалагічныя праблемы лясоў. Рэгіянальныя асаблівасці структуры расліннага покрыва Беларусі		4			Нацыянальны атлас Беларусі Карта расліннасці Беларусі	[2], [4], [5], [6], [8], [10], [17], [26], [31], [32], [34], [35]	Абмеркаванне пытанняў па лясной расліннасці Беларусі Праверка практычнай работы № 6
1.4.5.	Жывёльны свет. 1. Развіццё фаўны ў чацвярцічным перыядзе. 2. Сучасны склад фаўны. 3. Акліматызаваныя віды. Прамысловыя жывёлы. Зоацэнозы. 4. Фаўністычныя комплексы. Жывёльны свет лясоў, вадаёмаў і ўзбярэжжаў, балот і заліўных лугоў, палёў і лугоў, пасяленняў чалавека.	2				Кампутарная прэзентацыя №11 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [10], [31], [34]	Фронтальнае апытанне

	5. Гаспадарчае значэнне. Зоагеаграфічнае раянаванне Беларусі. Праблемы выкарыстання і аховы жывёльнага свету Беларусі.							
1.4.6.	Тэрытарыяльнае размеркаванне фаўністычных комплексаў Беларусі				2	Даведачныя матэрыялы	[2], [3], [4], [5], [6], [9], [31], [34]	Проверка КСР
1.4.7.	Прыродаахоўныя тэрыторыі. 1. Тыпы прыродаахоўных тэрыторый Беларусі. Прыродныя нацыянальныя паркі і запаведнікі: Белавежская пушча, Браслаўскі, Нарачанскі, Прыпяцкі, Бярэзінскі. Заказнікі і помнікі прыроды рэспубліканскага і мясцовага значэння. Перспектывы развіцця сеткі прыродаахоўных аб'ектаў. Чырвоная кніга Беларусі.		2			Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [4], [5], [6], [7], [14], [15], [25], [28]	Праверка практычнай работы № 6
1.4.8.	Калоквіум па модулю № 3							Кампутарнае тэсціраванне
1.5.	Прыроднае раянаванне.	12	2	-	2			
1.5.1.	Прыродныя комплексы і прынцыпы фізіка-геаграфічнага раянавання 1.Фізіка-геаграфічнае раянаванне па В.А. Дзяменцьеву (1960 г.) 2. Фізіка-геаграфічнае раянаванне ў адзінай Еўрапейскай дзесятковай сістэме раянавання . 3. Прыродныя комплексы ў межах Беларусі. 4. Фізіка-геаграфічныя падзоны, правінцыі, акругі і раёны.	2				Кампутарная прэзентацыя № 12 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [21], [26], [30], [32], [34]	Фронтальнае апытанне
1.5.2.	Ландшафты. 1. Класіфікацыя ландшафтаў Беларусі. 2. Клас, тып, падтыпы, роды, падроды, віды ландшафтаў.		2			Нацыянальны атлас Беларусі Ландшафтная карта Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10],	Круглы стол

	3. Асаблівасці размяшчэння і характарыстыка родаў ландшафтаў. 4. Занальныя і правінцыяльныя асаблівасці ландшафтаў. 5. Ландшафтнае раянаванне. 6. Антрапагенныя ландшафты.						[21], [26], [30], [32], [34]	
1.5.3.	Паазёрская правінцыя. 1. Геаграфічнае становішча і межы. 2. Агульная характарыстыка прыродных умоў і рэсурсаў. 3. Уплыў апошняга ледавіка на фарміраванне прыродных комплексаў. 4. Ландшафтная структура. 5. Асаблівасці прыроды фізіка-геаграфічных раёнаў акруг Віцебскага Паазер'я, Браслаўскага Паазер'я, Нарачана-Ушацкага Паазер'я, Падзвіння. 6. Выкарыстанне прыродных рэсурсаў і экалагічныя праблемы.	2				Кампутарная прэзентацыя № 13 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [21], [26], [30], [32], [34]	Фронтальнае апытанне
1.5.4.	Заходне-Беларуская правінцыя. 1. Геаграфічнае становішча і межы. 2. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. 3. Шырокае распаўсюджанне ўзвышшаў і іх уплыў на геаграфічныя працэсы. 4. Ландшафтная структура правінцыі. 5. Асаблівасці прыроды фізіка-геаграфічных раёнаў Цэнтральнай акругі Беларускай грады, Панямоння, Паўднёва-заходняй акругі Беларускай грады. 6. Выкарыстанне прыродных рэсурсаў і экалагічныя праблемы.	2				Кампутарная прэзентацыя № 14 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [21], [26], [30], [32], [34]	Фронтальнае апытанне
1.5.5.	Усходне-Беларуская правінцыя. 1. Геаграфічнае становішча і межы. 2. Прыродныя ўмовы і рэсурсы.	2				Кампутарная прэзентацыя № 15	[2], [3], [4], [5], [6], [7],	Фронтальнае апытанне

	3. Распаўсюджанне лёсаў і іх уплыў на прыродныя комплексы Падняпроўя. 4. Ландшафтная структура правінцыі. 5. Фізіка-геаграфічныя раёны Падняпроўя. 6. Экалагічныя праблемы.					Нацыянальны атлас Беларусі	[8], [10], [21], [26], [30], [32], [34]	
1.5.6.	Перадпалеская правінцыя. 1. Геаграфічнае становішча і межы. 2. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. 3. Пераходны характар прыродных комплексаў. 4. Ландшафтная структура правінцыі. 5. Асаблівасці прыроды фізіка-геаграфічных раёнаў акруг Заходняга і Усходняга Перадпалесся. 6. Выкарыстанне прыродных рэсурсаў і экалагічныя праблемы.	2				Кампутарная прэзентацыя № 16 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [21], [26], [30], [32], [34]	Франтальнае апытанне
1.5.7.	Палеская правінцыя. 1. Геаграфічнае становішча і межы. 2. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. 3. Сваеасаблівасць прыродных комплексаў Палесся. 4. Ландшафтная структура правінцыі. 5. Асаблівасці прыроды фізіка-геаграфічных раёнаў акруг Брэсцкага, Прыпяцкага, Мазырскага і Гомельскага Палесся. 6. Выкарыстанне прыродных рэсурсаў. 7. Экалагічныя праблемы Палесся.	2				Кампутарная прэзентацыя № 17 Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [21], [26], [30], [32], [34]	Франтальнае апытанне
1.5.8.	Комплексная характарыстыка фізіка-геаграфічнага раёна				2	Нацыянальны атлас Беларусі	[2], [4], [5], [7], [9], [21], [26], [30], [32], [34]	Праверка практычнай работы № 7
1.5.9.	Калоквіум па модулю № 3							

IV. ИНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Блакітны скарб Беларусі: Рэкі, азёры, вадасховішчы, турысцкі патэнцыял водных аб'ектаў. – Мн.: БелЭн, 2007. – 480 с.
2. География Белоруссии. Под ред. В.А. Дементьева, Н.Т. Романовского и др. – Мн.: Вышэйшая школа, 1977.
3. Охрана окружающей среды Беларуси. Статистический сборник / Национальный статистический комитет РБ. – Мн., 2009. – 256 с.
4. Природа Беларуси: энциклопедия. В 3-х томах/ редкол.: Т.В.Белова (и др.). – Минск: Беларус. Энцыкл. імя П.Броўкі. – 2009 – 2010. – 464 с.,
5. Природа Белоруссии: попул. энцикл. / редкол.: И. П. Шамякин (гл. ред.) и др. 2-е изд. Мн., 1989. 599 с.
6. Природная среда Беларуси: монография / Под ред. В.Ф.Логинова; НАН Беларуси. ИПИПРЭ. Минск: НОООО «БІП-С», 2002. – 424 с.
7. Туристские регионы Беларуси/ редкол.: Г.П.Пашков [и др.]; под общей ред. И.И.Пирожника. – Мн.: Беларус. Энцыкл. імя П.Броўкі, 2008. – 608 с.
8. Фізічная геаграфія Беларусі: вучэб. Дап. для студ. геагр. фак. / пад рэд. Б. М. Гурскага. Мн., 1995. 192 с.
9. Фізічная геаграфія Беларусі: практыкум для студ. геагр. фак. / М. М. Брылеўскі, Я.У.Марозаў. – Мн.: БДУ, 2006. 108 с.

Дадатковая

10. Биосферно-совместимое использование лесных и болотных экосистем (мировые тенденции и опыт Беларуси) / В.В. Подоляко, Н.И. Бамбалов Н.И., В.М. Яцухно и др. - Мн.: БелНИЦ Экология., 2003. – 190 с.
11. Власов Б.П., Якушко О.Ф., Гигевич Г.С., Рачевский А.Н., Логинова Е.В. Озера Беларуси: Справочник. – Мн.: БГУ, 2004. – 284 с.
12. Геаграфія глебаў з асновамі глебазнаўства: падручнік для студ. геагр. спец. ВНУ/ В. С. Аношка, Н. А. Гецэвіч, М. К. Чартко, А. Ф. Чарныш; пад рэд. В. С. Аношкі. Мн., 2000. 329 с.
13. Геология Беларуси /А. С. Махнач, Р. Г. Гарецкий, А. В. Матвеев и др. Мн., 2001. 815 с.
14. Геоморфология Беларуси: учеб. пособие для студ. геогр. фак. /О. Ф. Якушко, Л. В. Марьина, Ю. Н. Емельянов; под ред. О. Ф Якушко. Мн., 2000. 172 с.
15. Государственная программа геологоразведочных работ по развитию минерально-сырьевой базы Беларуси на 2006-2010 годы и на период до 2020 года.
16. Губин В.Н., Ковалев А.А. Космическая геология Беларуси. – Минск: Ладурак, 2008. -120 с.
17. Европейское Полесье – хозяйственная значимость и экономические риски: Материалы Международного семинара, Пинск, 19-21 июля 2007 г. –

- Минск: Минсктиппроект, 2007. – 368 с.
18. Изменения климата Беларуси и их последствия /Под общ. ред. В.Ф. Логинова: Минск: ОДО «Тонпик», 2003. – 330 с.
 19. Калинин М.Ю., Волчек А.А. Водные ресурсы Гомельской области. – Минск: ООО «Белсэнс», 2007. – 144 с.
 20. Климат Беларуси / под ред. В. Ф. Логинова. Мн., 1996. 234 с.
 21. Ландшафты Белоруссии / под ред. Г. И. Марцинкевич и Н. К. Клицуновой. Мн., 1989. 239 с.
 22. Логинов В.Ф. Глобальные и региональные изменения климата: причины и следствия.– Минск: ТетраСистемс, 2008. – 496 с.
 23. Матвеев А.В., Гурский Б.Н., Левицкая Р.И. Рельеф Белоруссии. - Мн.: Университетское, 1988.
 24. Месторождения калийных солей Беларуси: геология и рациональное недропользование / Э.А. Высоцкий, В.Н. Губин, А.Д. Смычник и др. - Мн.: БГУ. 2003. - 264 с.
 25. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь/ Л.В. Козловская, Е.А. Антипова, В.М. Яцухно и др. - Мн.: "ЭНИПАК", 2004. – 232 с.
 26. Национальный доклад о состоянии окружающей среды Республики Беларусь. - Мн.: РУП «БелНИЦ Экология», 2005. – 108 с.
 27. Основы геологии Беларуси / Под общ. ред. А. С. Махнач, Р. Г. Гарецкого, А. В. Матвеева, Я. И. Аношко. Мн., ИГН НАНБ., 2004. – 392 с.
 28. Полезные ископаемые Беларуси: к 75-летию БелНИГРИ / Редкол.: П.З.Хомич и др., - Мн., 2002. – 528 с.
 29. Почвы сельскохозяйственных земель Республики Беларусь: практ. пособие / под ред. Г. И. Кузнецова, Н. И. Смеяна. Мн., 2001. 432 с.
 30. Природно-хозяйственные регионы Беларуси: монография / под науч. ред. А.Н.Витченко. – Минск: БГПУ, 2005. -278 с.
 31. Прогноз изменения окружающей природной среды Беларуси на 2010-2020 гг./ Под общ. ред. В.Ф.Логинова. – Мн., РУП «Минсктиппроект», 2004. – 180 с.
 32. Природнае асяроддзе Палесся: асаблівасці і перспектывы развіцця/ Зб. навуковых прац. Выпуск 1. У 2 тамах, т.1, т.2 – Брэст: Альтэрнатыва, 2008. – 194 с. и 139 с.
 33. Состояние природной среды Беларуси: Экологический бюллетень (за 1991-2008 гг.) / Под ред. В.Ф.Логинова. – Мн., 1992-2009.
 34. Структура географической среды и ландшафтное разнообразие Беларуси: монография / под науч. ред. И. И. Пирожника, Г.И. Марцинкевич.– Минск, 2007.– 252 с.
 35. Хвойные леса Беларуси в современных климатических условиях (дендроклиматический анализ)./ В.Н.Киселев, Е.В.Матюшевская, А.Е.Яротов, П.А.Митрахович – Минск.: Право и экономика, 2010. – 202 с.
 36. Широков, Водохранилища Белоруссии: справ. / В. М. Широков, В. А. Пидопличко. Мн., 1992. 80 с.

Дадатак

Тэматыка практычных заняткаў

Тэма 1.ГЕАЛАГІЧНАЯ БУДОВА

1. Карыстаючыся картаграфічнымі матэрыяламі з Атласа Рэспублікі Беларусь, насценнымі картамі і прыведзенымі далей схемамі (рыс.1.3-1.14), пабудуйце геалагічны разрэз праз тэрыторыю Беларусі па лініі:

2. Па распаўсюджванні і магутнасці адкладаў розных стратыграфічных падраздзяленняў устанавіце, з якімі этапамі тэктанічнага развіцця звязана фарміраванне адмоўных тэктанічных структур, што перасякаюцца геалагічным разрэзам.

Пытанні для семінарскіх заняткаў

1. Геалагічная будова крышталічнага фундаменту Беларусі.
2. Асаблівасці геалагічнага і палеагеаграфічнага развіцця тэрыторыі ў верхнім пратэразоі.
3. Асаблівасці геалагічнага і палеагеаграфічнага развіцця тэрыторыі ў палеазоі.
4. Асаблівасці геалагічнага і палеагеаграфічнага развіцця тэрыторыі ў мезазоі і кайназоі.
5. Асаблівасці геалагічнага і палеагеаграфічнага развіцця тэрыторыі ў антрапагене.

Тэмы рэфератаў

1. Асноўныя этапы фарміравання і развіцця тэктанічных структур.
2. Асноўныя генетычныя тыпы антрапагенавых адкладаў, іх састаў і распаўсюджванне.
3. Гісторыя геалагічнага вывучэння тэрыторыі Беларусі.
4. Геалагічныя разломы, неатэктанічныя структуры і рухі на тэрыторыі Беларусі і іх уплыў на развіццё гаспадаркі.
5. Лагойская астраблема.
6. Праблемы аховы геалагічнага асяроддзя Беларусі.

Узоры тэставых пытанняў

1. Якія магматычныя і метамарфічныя пароды ўваходзяць у склад крышталічнага фундаменту:

а) верхняга архею; б) верхняга палеазою; в) верхняга пратэразою; г) кайназою; д) мезазою; е) ніжняга архею; ж) ніжняга палеазою; 8. ніжняга пратэразою?

2. Якія структуры другога парадку з пералічаных ніжэй адносяцца да Варонежскай антэклізы:

а) Бабруйскі пахаваны выступ; б) Брагінска-Лоеўская седлавіна; в) Вілейскі пахаваны выступ; г) Грамяцкі пахаваны выступ; д) Клінцоўскі грабен; е) Лукаўска-Ратнаўскі горст; ж) Суражскі пахаваны выступ; з) Магілёўская мульда?

3. Якой максімальнай адзнакі дасягае магутнасць асадкавага чахла ў межах Прыпяцкага прагіну:

а) 100 м; б) 440 м; в) 1200 м; г) 1800 м; д) 3200 м; е) 6000 м?

4. Якія адмоўныя тэктанічныя структуры аддзяляе Брагінска-Лоеўская седлавіна:

а) Падляска-Брэсцкую ўпадзіну і Прыпяцкі прагін; б) Прыпяцкі прагін і Аршанскую ўпадзіну; в) Прыпяцкі прагін і Дняпроўска-Данецкі прагін; г) Падляска-Брэсцкую ўпадзіну і Аршанскую ўпадзіну?

5. Якія стратыграфічныя падраздзяленні (серыі, тоўшчы) крышталічнага фундаменту Беларусі адносяцца да ніжняга пратэразою:

а) Аколаўская серыя; б) Жыткавіцкая серыя; в) Кулажынская серыя; г) Азёрская тоўшча; д) Прытоцкая тоўшча; е) Рудзьмянская тоўшча; ж) Юравіцкая тоўшча; з) Шчучынская серыя?

6. Адклады якіх серый адносяцца да вендскіх:

а) Бабруйскай; б) Беларускай; в) Валдайскай; г) Валынскай; д) Вільчанскай; е) Шэравіцкай.

7. Якой максімальнай магутнасці дасягаюць адклады сілуру:

а) 80 м; б) 120 м; в) 290 м; г) 410 м; д) 490 м; е) 550 м?

8. Якую плошчу займаюць адклады дэвонскай сістэмы:

а) каля 20 %; б) каля 30 %; в) каля 40 %; г) каля 50 %; д) каля 60 %; е) каля 70 %; ж) каля 80 %; з) каля 90 %?

9. Калі тэрыторыю Беларусі альбо яе частку пакрываў дняпроўскі ляднік:

а) 600 – 560 тыс. гадоў назад; б) 560 – 480 тыс. гадоў назад; в) 480 – 460 тыс. гадоў назад; г) 460 – 320 тыс. гадоў назад; д) 320 – 250 тыс. га

**V. ПРАТАКОЛ ПАГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ «ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ»
З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ**

[illegible]

**IV. ДАПАЎНЕННІ І ЗМЯНЕННІ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ «ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ»
на ____/____ вучэбны год**

№ пп	Дапаўненні і змяненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і ўзгоднена на паседжанні кафедры
геаграфічнай экалогіі БДУ
(пратакол № ____ ад ____ 201 ____ г.)

Загадчык кафедры

д.г.н., прафесар
(ступень, званіе)

(подпись)

А.М. Вітчанка
(И.О.Фамилия)

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Дэкан факультэта

(